

Erfaringer med momskompensasjons- ordningen for frivillige organisasjoner

Innhold

Innledning	3
1. Bakgrunn	4
1.1 Om momskompensasjonsordningen	4
1.2 Avgrensing av søkemuligheter for organisasjonene	4
1.3 Søknadsmodeller	4
1.4 Endringer i forskriften	5
1.5 Refusjon krone for krone	6
1.6 Revidering av forskriften	7
2. Resultater fra momskompensasjonsundersøkelsen 2015	8
2.1 Hovedfunn	8
2.2 Svarprosent	9
2.3 Søkermodell	9
3. Fordeling etter organisasjonskategorier	10
3.1 Bransjefordeling i momskompensasjonsundersøkelsen	10
4. Omfang av søknadsbeløp	11
4.1 Respondentenes søknadsbeløp	11
4.2 Hvor mye mer antar respondentene at de kunne søkt om?	11
4.3 Hva må være annerledes for å kunne søke optimalt beløp?	12
4.4 Faktisk og potensielt søknadsbeløp	13
4.5 Avkorting av søknadsbeløpet	13
5. Hvorfor organisasjonene ikke søkte om momskompensasjon i 2015	14
5.1 Hva er årsakene til at organisasjoner ikke deltar i momskompensasjonsordningen?	14
5.2 Hva skal til for at organisasjonen søker momskompensasjon i 2016?	15
6. Underleddenes deltakelse i ordningen	16
6.1 Søker organisasjonene på vegne av alle underledd?	16
6.2 Hvorfor søker ikke organisasjonene på vegne av alle underledd?	16
6.3 Hvorfor rapporterer ikke alle underleddene sine driftskostnader til sentralledet?	18
6.4 Antall potensielle underledd som kunne deltatt i ordningen	18
6.5 Hva må til for å søke på vegne av flere underledd?	19
6.6 Oppsummering underledd	19
7. Opplevelse av prosessen og kontakten med Lotteri- og stiftelsestilsynet	20
7.1 Søknadsprosess	20
7.2 Kontakten med Lotteri- og stiftelsestilsynet	20
7.3 Klare svar	20
7.4 Kontakt ifm. kontroll av forrige års tildeling	21
7.5 Unødvendig byråkratisk administrering	21
8. Kommentarer til undersøkelsen	22
9. Konklusjoner momskompensasjonsordningen 2015	23

Oslo, mars 2016

Frivillighet Norge

St. Olavs gate 25, 0166 Oslo

Postboks 6832 St. Olavs plass, 0130 Oslo

Telefon: 21 56 76 50

E-post: post@frivillighetnorge.no

Innledning

Momskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner er en investering som gir samfunnet vårt skyhøy avkastning. Statistisk sentralbyrås (SSB) satellittregnskap viser at verdiskapingen i frivillig sektor er på nesten 130 milliarder kr.¹ En samlet norsk frivillighet er enig i at momskompensasjonsordningen er et svært viktig tiltak for å styrke frivillig sektor.

Momskompensasjonsordningen har vært den viktigste saken for Frivillighet Norge siden oppstarten i 2005. Gjennomslaget kom i 2009 da daværende kulturminister Trond Giske inviterte Frivillighet Norge og Norges Idrettsforbund til å delta i en arbeidsgruppe med mandat til å utvikle en rammestyrte kompensasjonsordning. Dette var en stor seier for Frivillighet Norge.

Ved innføringen var målet at kompensasjonen skulle trappes opp til 1,2 mrd. kr. innen 2014, og dette målet ble nådd i i 2015. Ordningen har blitt en så stor suksess at det på tide å utvide rammen ytterligere. Frivillighet Norge vil fortsette arbeidet med å utvide, forbedre og videreutvikle ordningen.

Målsetningen med denne rapporten er å beskrive organisasjonens erfaringer med momskompensasjonsordningen, samt å dokumentere ulike forhold som fremmer eller hemmer momskompensasjonens tilgjengelighet for de frivillige organisasjonene.

I tillegg til undersøkelsen for 2015 baserer rapporten seg på en gjennomgang av relevante saksdokumenter knyttet til utviklingen av momskompensasjonsordningen, opplysninger fra Lotteri- og stiftelsestilsynet og tidligere undersøkelser blant Frivillighet Norges medlemmer.

¹ Inklusive den frivillige innsatsen. Se www.ssb.no/orgsat/

1. Bakgrunn

1.1 Om momskompensasjonsordningen

Som følge av at det ble innført moms på en rekke nye tjenester i 2001, ble det etablert en tjenestemomskompensasjonsordning for frivillige organisasjoner. Hensikten var å kompensere frivillige lag og foreninger for merutgiftene som følge av reformen. Denne kompensasjonsordningen fungerte frem til 2009.

Etter at arbeidsgruppen ferdigstilte sitt arbeid ble ordningen relansert og utvidet slik at den dekket både moms på varer og tjenester for frivillige organisasjoner fra og med juni 2010. Kulturdepartementet fikk ansvaret for ordningen, mens forvaltningsansvaret ble lagt til Lotteri- og stiftelsestilsynet.

Ordningen er nedfelt i *Forskrift om merverdiavgiftskompensasjon for frivillige organisasjoner*.² Som en del av Kulturløftet II i 2009 varslet regjeringen en opptrapping av midlene frem mot 2014. Det ble satt av en ramme på 396 mill. kr til momskompensasjonsordningen i statsbudsjettet for 2010 med et løfte om en opptrapping av ordningen til 1,2 mrd. kr innen 2014.

1.2 Avgrensing av søkemuligheter for organisasjonene

Da ordningen ble relansert i 2010 var intensjonen at ordningen skulle være tilgjengelig for de samme organisasjonene som hadde deltatt i tjenestemomskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner. Denne intensjonen ble uttrykt gjentatte ganger fra statens side i møter med arbeidsgruppen.

I praksis ble flere typer organisasjoner, som tidligere var innenfor, utestengt fra den nye ordningen. Organisasjoner som av Lotteri- og stiftelsestilsynet (LT) defineres å drive en virksomhet på vegne av det offentlige og studieforbundene er eksempler på dette. Frivillighet Norge har siden 2010 påpekt urimeligheten i dette i høringer og i kontakten med offentlige myndigheter. Det er fremdeles behov for tydeligere kriterier for hvem som kan delta i momskompensasjonsordningen.

1.3 Søknadsmodeller

Ordningen har en dokumentert modell og en forenklet modell. Organisasjonene velger selv om de benytter dokumentert eller forenklet modell. I dokumentert modell søkes kompensasjon basert på dokumenterte momskostnader, mens i forenklet modell oppgis de totale driftskostnader og fradrag for kostnader som faller utenfor ordningen.

Lotteri- og stiftelsestilsynets beregningsnøkkel tar utgangspunkt i at frivillige organisasjoner betaler merverdiavgift for et beløp tilsvarende 35 prosent av driftsutgiftene etter fradrag. Forholdstallet for en gjennomsnittlig momssats er satt til 20 prosent.

Forenklet søknadsmodell bidrar til at mindre medlemsorganisasjoner, eller organisasjoner med små personalressurser, lettere kan delta i ordningen. Dokumentert modell gir et større samsvar mellom reelle momskostnader og momskompensasjon. De to modellene ivaretar mangfoldet av typer organisasjoner. Det er derfor viktig at man opprettholder begge søknadsmodeller.

² Lovdata: <http://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2013-04-15-386>

1.4 Endringer i forskriften

Forskriften som etablerte momskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner ble vedtatt 7. juni 2010. PricewaterhouseCoopers (PwC) gjennomførte på oppdrag fra Kulturdepartementet en evaluering av ordningen i 2012. Som følge av dette gjorde departementet noen mindre endringer i forskriften i 2013, gjeldende fra 15. april. De konkrete endringene i momskompensasjonsordningen var som følger:

- Minstegrenser for å søke om kompensasjon ble endret fra 300 000 kr til 200 000 kr i forenklet modell og fra 21 000 kr til 14 000 kr i dokumentert modell.
- Grensen for når det kreves registrert/statsautorisert eller kommunerevisor for enkeltstående søkere, sentralledd og aksjeselskap i forenklet modell ble økt til 5 mill. kr. i likhet med underledd.
- Grensen for når det kreves registrert/statsautorisert eller kommunerevisor for enkeltstående søkere, sentral-, regionalledd, lokalledd og aksjeselskap i dokumentert modell ble økt til 3 mill. kr.
- Krav til oppbevaring av dokumentasjon ble redusert fra 10 til 3 år i dokumentert modell for sentralledd, regionalledd og enkeltstående og fra 3 år til 1 år for lokalledd.
- Krav til oppbevaring av dokumentasjon ble redusert fra 10 til 3 år i forenklet modell for sentralledd, regionalledd og enkeltstående.

I forkant av endringen hadde Frivillighet Norge avgitt en rekke innspill i møter med, og i høringsuttalelser til, departementet basert på:

- opplysninger fra Lotteri- og stiftelsestilsynets hjemmesider
- de årlige spørreundersøkelsene som Frivillighet Norge gjør blant medlemsorganisasjonene umiddelbart etter at søknadsfristen for momskompensasjon er gått ut
- organisasjonenes innspill i Frivillighet Norges nettverksgrupper
- Rapporten *Kompensasjon av merverdiavgift til frivillige organisasjoner - Undersøkelse av 10 sentralledd og 30 underledd blant Frivillighet Norges medlemmer*
- løpende tilbakemeldinger til sekretariatet i Frivillighet Norge fra medlemsorganisasjonene i møter, skriftlige henvendelser og telefoner
- styrebehandlinger i Frivillighet Norge
- et medlemsmøte om momskompensasjonsordningen i 2013

En del av endringene har bidratt til at det har blitt enklere for mindre organisasjoner å søke om momskompensasjon. Det er likevel fortsatt en del forhold rundt ordningen som Frivillighet Norge mener bør endres:

- Potten som er avsatt til momskompensasjon er for liten og bør gjøres om til en "overslagsbevilgning" i statsbudsjettet for å sikre at organisasjonene får refundert all moms.
- Reglene for hvem som kan delta i momskompensasjonsordningen må bli tydeligere og mindre skjønnspregede.
- Beregningsnøkkelen som brukes i forenklet modell bør endres slik at både store og små organisasjoner har like muligheter til å få refundert sine momsutgifter til den frivillige virksomheten.

Det er bred enighet om disse tre punktene blant medlemmene, og Frivillighet Norge arbeider videre med forbedring av ordningen.³

1.5 Refusjon krone for krone

En bærekraftig kompensasjonsordning for frivillige organisasjoner fordrer en beregningsnøkkel som samsvarer mest mulig med de reelle momskostnadene. Frivillighet Norge ga innspill til nødvendige endringer i forskriften til departementet januar 2014.⁴ Innspillene bygget på Frivillighet Norges policy som er forankret i Frivillighet Norges overordnede politiske mål for videreutviklingen av momskompensasjonsordningen.⁵ Hovedmålet har hele tiden vært at de frivillige organisasjonene skulle få refundert sine merverdiavgiftutgifter krone for krone. I tillegg skal:

1. ordningen være reelt tilgjengelig for små og store organisasjoner. Dvs. at den må være enkel å delta i og at alle organisasjoner, uavhengig av om de er sentralledd, lokalledd eller frittstående, må ha like muligheter til å få kompensert momsutgiftene.
Momskompensasjonsordningen skal være tilgjengelig for de samme organisasjonene som deltok i tjenestemomskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner, som ble bakt inn i dagens momskompensasjonsordning.
2. Frivillighetsregisteret ferdigstilles med alle de funksjoner som organisasjonene ble forespeilet da registeret ble lansert i 2008, og brukes som verktøy i ordningen. Det vil være det enkleste og mest kostnadseffektive både for staten og organisasjonene.
3. momskompensasjonsordningen være en robust og varig ordning og utvikles i takt med behovet for kompensasjon. Ordningen må innrettes slik at ingen organisasjoner mottar mer momskompensasjon enn de faktiske momsutgifter organisasjonen har.

³ <http://www.frivillighetnorge.no/no/frivillighetspolitikk/momskompensasjon/>

⁴ <http://www.frivillighetnorge.no/filestore/Dokumenter/Frivillighetspolitikk/momskompensasjonendringer.pdf>

⁵ Vedtatt på Frivillighet Norges medlemsmøte 26. feb 2013

Denne undersøkelsen omfatter ikke momskompensasjonsordningen for idrettsanlegg. Frivillighet Norges holdning er at frivillige organisasjoner skal slippe momsbelastningen på alle typer innkjøp til den frivillige virksomheten. Det framstår ikke som logisk at momskompensasjonsordningen skiller mellom innkjøp av varer og tjenester knyttet til nyoppføring av bygg/anlegg, og andre typer innkjøp. Frivillighet Norge går derfor inn for at momskompensasjonsforskriften endres slik at alle norske frivillige organisasjoner som har drift av hus eller anlegg som en del av sin frivillige virksomhet kan få momskompensasjon knyttet til nyoppføring og påbygning/oppgradering på lik linje. For at dette forslaget skal gjennomføres er det avgjørende med en utvidelse av kompensasjonspotten for å sikre at en utvidelse av grunnlaget for beregningen av momskompensasjonen ikke fører til økt avkortning for andre brukere av ordningen.

1.6 Revidering av forskriften

Deloitte fikk i 2014 i oppdrag fra Kulturdepartementet å gjennomføre en kartlegging av organisasjonenes merverdiavgiftskostnader. Rapporten ble publisert i mars 2015, og skal i følge Kulturdepartementet danne grunnlag for en kvalitetssikring av beregningsgrunnlaget i forenklet modell. Departementet varslet nye endringer i forskriften i 2015 som blant annet forventes å omhandle beregningsnøkkelen.⁶ I desember 2015 ble det avholdt møte i referansegruppen for momskompensasjonsordningen, hvor Kulturdepartementet presenterte ytterligere analyser basert på datagrunnlaget Deloitte har hentet inn. Departementet varslet at det vil bli en prosess i 2016 med tanke på å forbedre forenklet modell i ordningen.

⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rapport-momskompensasjonsordningens-forenklede-modell-for-frivillige-organisasjoner/id2402215/>

2. Resultater fra momskompensasjonsundersøkelsen 2015

For å samle inn erfaringer rundt momskompensasjonsordningen, ble et spørreskjema sendt ut til alle medlemmer i Frivillighet Norge oktober 2015, etter at organisasjonene hadde søkt, men før søknadene var behandlet i Lotteritilsynet. Undersøkelsen ble fulgt opp av to purringer med endelig frist ved utgangen av oktober. Frivillighet Norge har gjennomført tilsvarende undersøkelser årlig i perioden 2010-2014. Undersøkelsen dekker faktisk søknadsbeløp, estimert mulig søknadsbeløp, erfaringer med søknadsprosessen og hvordan ordningen fungerer. I år ble datainnsamlingen til momskompensasjonsundersøkelsen gjennomført samtidig med Frivillighet Norges årlige undersøkelse om skattefradragsordningen for gaver til frivillige organisasjoner.

2.1 Hovedfunn

Frem til 2013 har rammebevilgningen som ligger til grunn for momskompensasjonsordningen økt i takt med de signaler Regjeringen har gitt. Dette har ført til at avkortningen av faktisk kompensert beløp har gått ned, selv om søknadsbeløpet fra organisasjonene har gått opp.

I 2015 fikk organisasjonene som søkte om momskompensasjon godkjent tilsammen 1,561 mrd. kr. som søknads- sum hos Lotteri- og stiftelsestilsynet. Dette er en økning på 162 mill. kr. fra 2014. I følge Lotteri- og stiftelsestilsynet er det i 2015 1350 søknader, hvorav 1117 fikk søknaden godkjent.

I 2014 fikk søkerne tildelt 1,19 mrd. kr. i momskompensasjon. Alle søkerne fikk en avkortning på 17 prosent på grunnlag av søkt beløp. I 2015 fikk søkerne tildelt 1,22 mrd. kr. i momskompensasjon. Alle søkerne fikk en avkortning på 22 prosent på grunnlag av søkt beløp. Siden innføringen av ordningen var det kun i 2012 at avkortningen hadde økt før det skjedde igjen i 2015.

Det er fortsatt en svak positiv, stigende trend i respondentenes erfaringer med kontakten med Lotteri- og stiftelsestilsynet. Trenden korrelerer med at henvendelsene til Lotteri- og stiftelsestilsynet har blitt noe færre. Om lag 18 prosent administreringen av ordningen som unødvendig byråkratisk for organisasjonen.

I respondentenes kommentarer (tilleggsinformasjon fra spørsmålene, men som ikke gjenspeiles i diagrammene) til momskompensasjonsordningen kretser tilbakemeldingene seg rundt særlig to hovedtemaer:

1. At de frivillige organisasjonene ikke påføres unødvendig kompliserte rapporteringsregimer, og at momskompensasjonsordningen fortsatt må være enkel og tilgjengelig
2. At momskompensasjon må økes til et nivå hvor den kompenserer momsutgiftene til den frivillige virksomheten fullt ut.

Dette er i samsvar med de innspill Frivillighet Norge har gitt departementet.

Det er flere organisasjoner som har sendt søknad til Lotteri- og stiftelsestilsynet enn foregående år. Årsaken er sannsynligvis at ordningen blir mer og mer etablert og organisasjonene mer komfortable med ordningen. Samtidig er det fortsatt et ikke ubetydelig antall organisasjoner som opplever ordningen som utfordrende å delta i.

Effekten av endringene i 2013, da minstegrensen for å søke forenklet modell ble redusert fra 300 000 til 200 000 kr. i driftskostnader og minstegrensen for å søke etter dokumentert modell ble redusert fra 21 000 til 14 000 kr. i momskostnader, kan nok også fortsatt gjøre seg gjeldende.

2.2 Svarprosent

Svarprosenten i 2015 i forhold til antall medlemmer i Frivillighet Norge er på 61 prosent, hvilket er høyere enn gjennomsnittet i tidligere år. Antall respondenter var 187, hvorav 158 har søkt kompensasjon. Det har vært viktig at også organisasjoner som ikke har søkt momskompensasjon skulle besvare undersøkelsen, fordi det gir innblikk i årsaker til at organisasjoner ikke deltar i ordningen.

2.3 Søkermodell

Forenklet søkemodell er fortsatt mest brukt. 94 prosent av respondentene har valgt å bruke forenklet søknadsmodell i 2015. Tallet har gått opp med 3,5 prosentpoeng sammenliknet med i 2014.

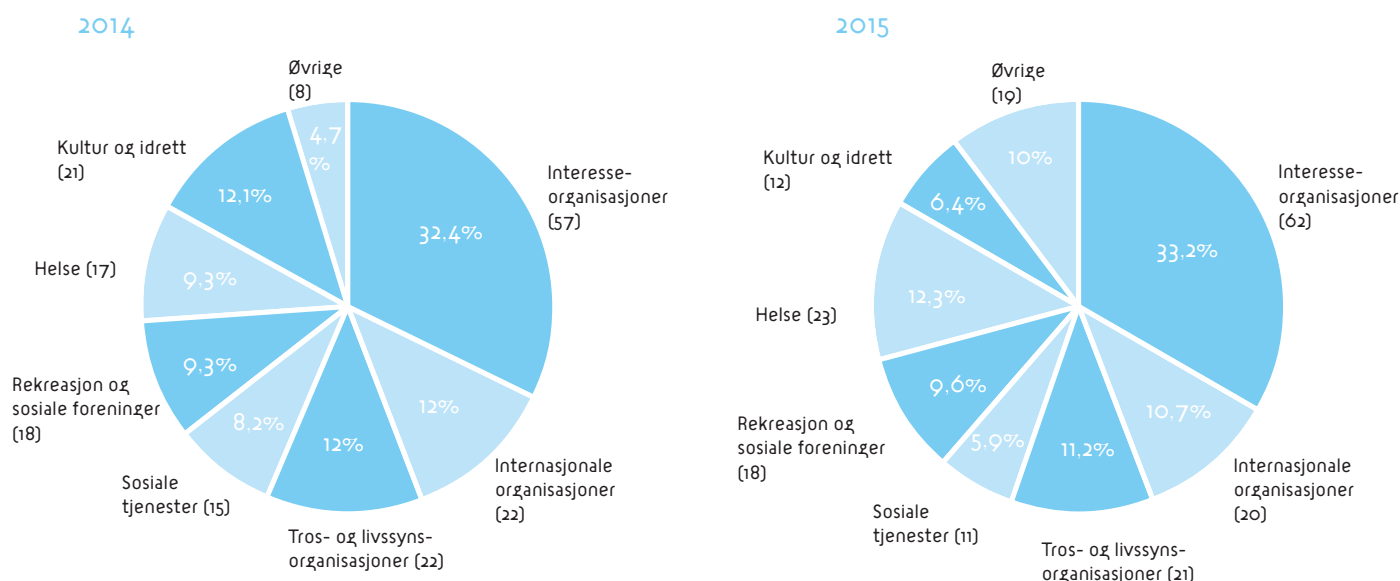
Valg av søknadsmodell har over tid vært svært stabil. Dette kan forklares med at mange velger den modellen som er enklest å håndtere, at den faller mest fordelaktig ut for organisasjonene, eller at svært mange organisasjoner ikke har ressurser til å velge dokumentert modell.

3. Fordeling etter organisasjonskategorier

Organisasjonene som har svart på undersøkelsen er delt inn i kategorier etter virksomhetsfelt. Vi har valgt å bruke de internasjonale ICNPO-kategoriene, som også brukes i Frivillighetsregisteret og av Statistisk sentralbyrå, som utgangspunkt for å kategorisere organisasjonene.

3.1 Bransjefordeling i momskompensasjonsundersøkelsen

Oversikten viser fordelingen på organisasjonskategori for de som har besvart undersøkelsen (se figur 1 under).

FIGUR 1- Bransjefordeling blant respondentene

I undersøkelsen telles respondentene kun én gang da det er sentralleddene som rapporterer inn tallene fra medlemsorganisasjonene. I oversikten i figur 1 telles for eksempel Norges Idrettsforbund bare en gang selv om de søker på vegne av over 5 000 underledd.

I forhold til det økte antall respondenter i 2015 er de mest markante relative endringene **økt** deltakelse blant helseorganisasjoner (opp 3 prosent) og en nedgang blant kultur- og idrettsorganisasjoner (ned nesten 6 prosent). Bransjefordelingen viser likevel at det er en stor bredde i deltakelse i ordningen, hvilket viser at momskompensasjonsordningen er viktig for hele frivillig sektor.

4. Omfang av søknadsbeløp

4.1 Respondentenes søknadsbeløp

De 84 prosent av respondentene som i 2015 har søkt om momskompensasjon har søkt om 1,175 mrd. kr. Tilsvarende i 2014 var 1,072 mrd. kr.

Beløpet respondentene i Frivillighet Norges undersøkelsen oppgir for 2015 dekker ca.75 prosent av det søknadsbeløpet LT oppgir at de har godkjent på sin nettside.⁷ Her oppgis det at det totale godkjente søknadsbeløpet utgjør 1,561 mrd. kr. Tilsvarende godkjente søknadsbeløp i 2014 var 1,435 mrd. kr.

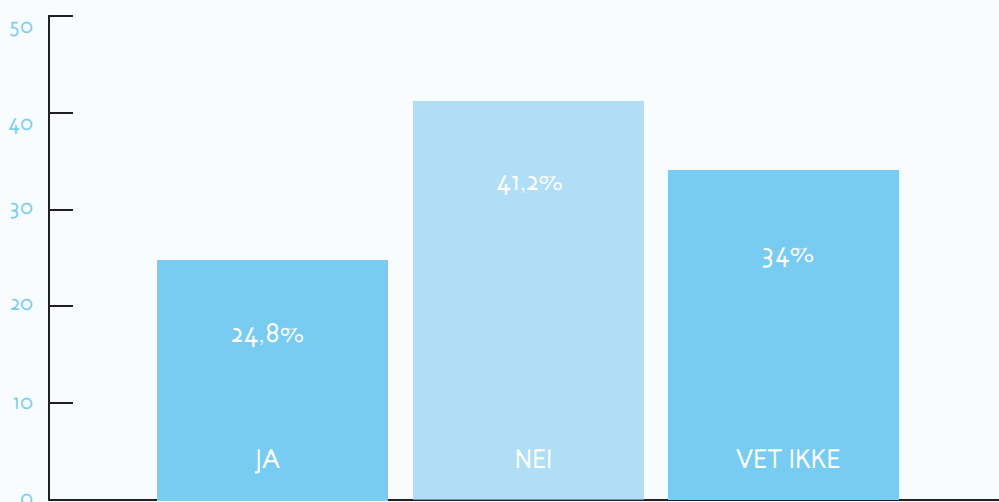
Det er rimelig å anta at den årlige økningen i totalt søknadsbeløp primært skyldes økningen i antall søknader. I 2015 er det kommet inn 1350 søknader til LT. Dette er 167 flere enn i 2014.

I følge LT mottar ca. 1000 flere underledd kompensasjon i 2014 enn i 2015.

Trenden er at stadig flere oppdager eller benytter ordningen. Man kan anta at økningen kan knyttes til at det både er flere søkere og at søknadene over tid har blitt stadig mer komplette.

4.2 Hvor mye mer antar respondentene at de kunne søkt om?

Av alle respondentene i undersøkelsen svarer en fjerdedel av organisasjonene at de kunne søkt kompensert 206 mill. kr. mer enn de faktisk søkte om, dersom forholdene hadde vært optimale. Dette tilsvarer 17,5 prosent mer enn faktisk søknadsbeløp. Tilsvarende i 2014 var 256 mill. kr. tilsvarende 23,9 prosent.

FIGUR 2 - Tror du at organisasjonen egentlig kunne søkt om et større beløp i momskompensasjon i 2015?

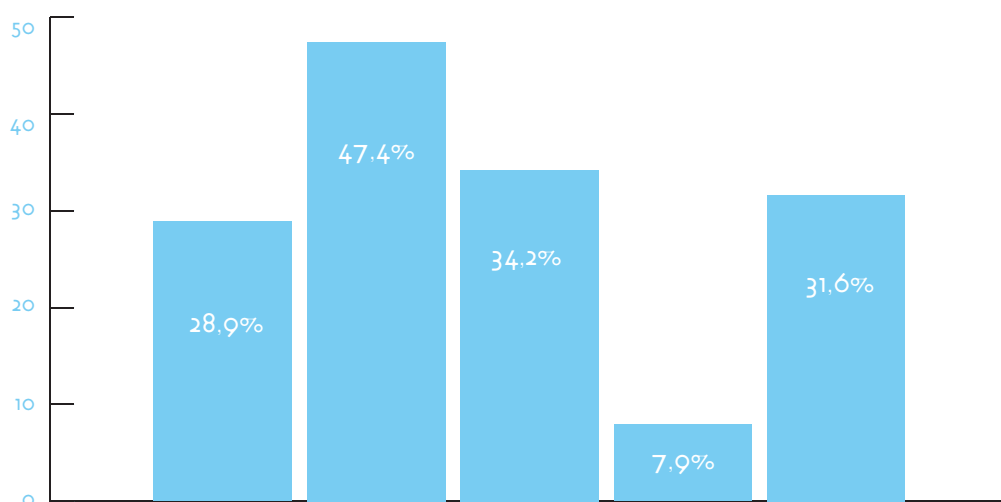
⁷ LT operer med 3 tallstørrelser i saksbehandlingen av søknadene:

1. Søknadsbeløp (1,596 mrd. kr) som er det beløpet de som faller inn under ordningen har søkt om.
2. Godkjent søknadsbeløp (1,561 mrd. kr) som er beløpet etter at LT har kontrollert og justert beløpet det er søkt om.
3. Rammel/Tildelt beløp etter avkorting (1,22 mrd. kr).

Denne undersøkelsen tar utgangspunkt i godkjent søknadsbeløp da dette beløpet gir det beste estimatet på behovsutviklingen i ordningen.

4.3 Hva må være annerledes for å kunne søke optimalt beløp?

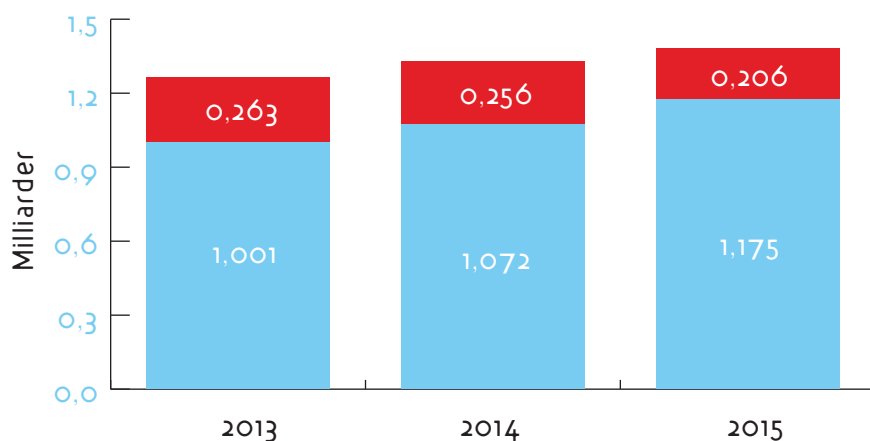
Respondentene ble også spurt om hva som må være annerledes dersom organisasjonene skulle kunne søkt om det de oppfatter som det reelle beløpet (se figur 3 under).

FIGUR 3 - Hva måtte vært annerledes dersom organisasjonen skulle kunne søkt om dette beløpet?

38 respondenter har svart på dette spørsmålet.

1. Ordningen må gjøres enklere for at flere av våre underledd skal sende inn regnskapstall (28,9 %)
2. Vi må styrke organisasjonen sentralt slik at vi kan informere underleddene om momskompensasjonsordningen på en bedre måte (47,4%)
3. Utrengningsnøkkelene i forenklet modell måtte ha blitt justert slik at underleddene fikk mer igjen for å søke (34,2 %)
4. Vet ikke (7,9 %)
5. Annet, spesifiser her (31,6 %)

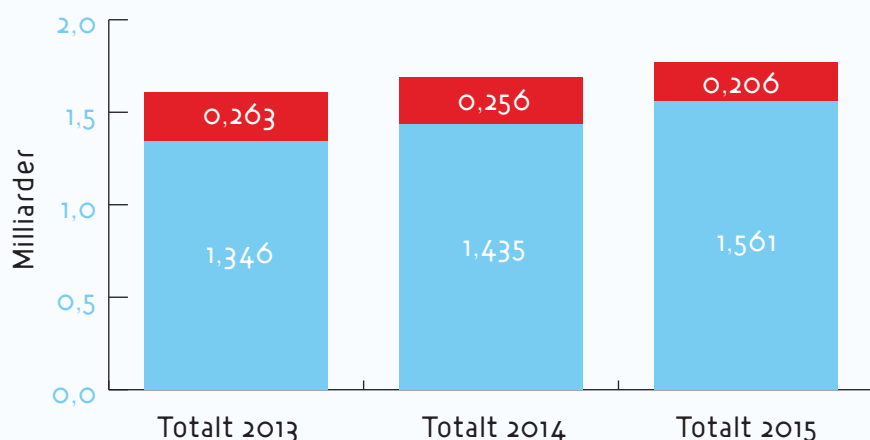

FIGUR 4 - Faktisk og potensielt søknadsbeløp med tallene fra respondentene i Frivillighet Norges undersøkelse.

4.4 Faktisk og potensielt søknadsbeløp

Tallene i figuren over baserer seg i sin helhet på data fra medlemsundersøkelsen. Blå søyle viser hvor stort beløp respondentene svarer de har søkt om i undersøkelsen. Rød søyle representerer differansen mellom det beløpet de søkte refundert og det de selv mener at de kunne søkt om under optimale forhold.

Dersom man legger til grunn søknadsbeløpet fra frivilligheten ut i fra LT tall på *godkjent søknadsbeløp* (1,561 mrd. kr.) kunne søknadsbeløpet fra en samlet frivillig sektor stipuleres til minst 1,767 mrd. kr. (se figur 5 under).

FIGUR 5 - Faktisk og potensielle søknadsbeløp med grunnlagstall fra Lotteri- og stiftelsestilsynet

Blå søyle viser hva LT oppgir at hele frivilligheten har søkt om som *godkjent søknadsbeløp* (beløpet etter at LT har kontrollert og justert beløpet det er søkt om). Rød søyle for perioden 2013-2015 viser det ekstrabeløpet respondentene i Frivillighet Norges undersøkelse oppgir at de kunne ha søkt om, under optimale forhold.

4.5 Avkortning av søknadsbeløpet

I 2014 ble søknadsbeløpet avkortet med ca. 17 prosent. I 2015 er avkortningen på hele 22 prosent. Frem til 2014 har størrelsen på momskompensasjonsbeløpet i statsbudsjettet økt betydelig fra år til år. Dette har bidratt til avkortningen har blitt vesentlig mindre i samme periode. Det er ikke signalisert at beløpet skal økes tilsvarende kommende år.

I statsbudsjettet for 2016 er rammen på den generelle momskompensasjonen økt med 64 mill. kr. Dermed er det satt av i alt 1,3 mrd. kr i momskompensasjon neste år. Justert for prisvekst utgjør økningen bare 2,5 prosent.

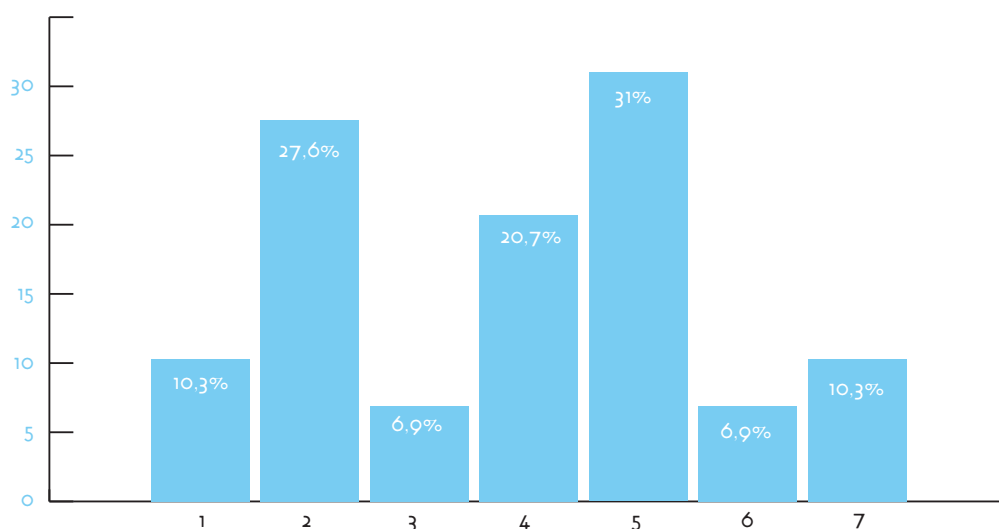
Dersom flere organisasjoner enn dagens 1177 godkjente søkere søker i 2016, er det rimelig å anta at også avkortningen vil øke, slik den gjorde i 2015.

Frivillighet Norge vil fortsette å arbeide for at organisasjonene skal få refundert sine momsutgifter tilsvarende krone for krone.

5. Hvorfor organisasjonene ikke søkte om momskompensasjon i 2015

5.1 Hva er årsakene til at organisasjoner ikke deltar i momskompensasjonsordningen?

Oversikten viser den prosentvise fordelingen mellom de ulike begrunnelsene respondentene oppgir for ikke å delta i momskompensasjonsordningen (se figur 6 under).

FIGUR 6 – Hvorfor søkte ikke organisasjonen om momskompensasjon i 2015?

29 respondenter har svart på dette spørsmålet.

1. Manglende kapasitet (3)
2. Vi kjenner ikke til ordningen (8)
3. Vi rakk ikke å søke (2)
4. For stor arbeidsmengde/kostnader knyttet til søkeprosessen i forhold til forventet kompensasjonsbeløp (slik at vinninga går opp i spinninga) (6)
5. Organisasjonen faller utenfor momskompensasjonsordningen (9)
6. Vet ikke (2)
7. Annet, spesifiser (3)

Blant de 3 respondentene som har krysset av på Annet, svarer respondentene at de ikke var medlem da det var aktuelt å søke, at de fikk avslag pga. for lite frivillig arbeid og at organisasjonen er et studieforbund, og derfor ikke har mulighet til å søke.

5.2. Hva skal til for at organisasjonen søker momskompensasjon i 2016?

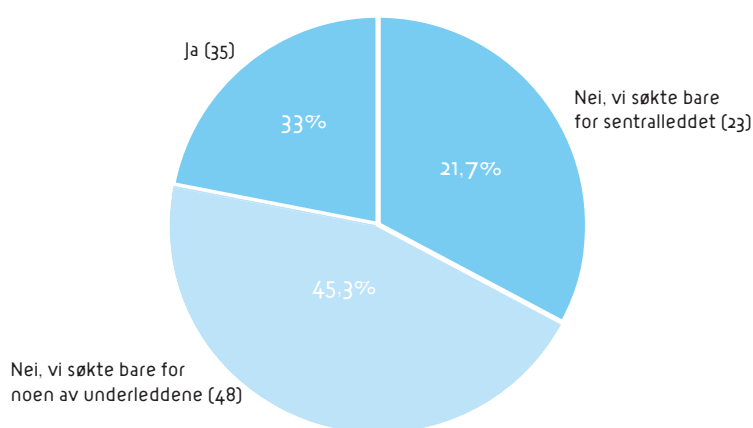
Av de 17 respondentene som har svart på dette kan man dele svarene inn i fem hovedkategorier:

- Mer veiledning og hjelp (kunnskap, kjennskap, informasjon) (6 respondenter).
- Endring i regelverket/at man omfattes av ordningen (eks studieforbund) (3 respondenter).
- At noen minner en om det (interne rutiner i en liten organisasjon kan gjerne svikte på dette punktet); men både LT og f.eks. Frivillighet Norge kunne godt minnet potensielle søkere noen tid før, og rett før søknadsfristens utløp (1 respondent).
- Forenkling av søknadsprosedyre (2 respondenter).
- At det svarer seg tids- og kostnadmessig (4 respondenter).

6. Underleddenes deltakelse i ordningen

6.1 Søker organisasjonene på vegne av alle underledd?

Fra og med undersøkelsen i 2011 ble lokalledd og regionalledd slått sammen til én kategori – underledd, for å gjøre rapporteringen enklere. I undersøkelsen for 2015 oppgir 69 prosent (106 organisasjoner) av de 158 respondentene som har søkt momskompensasjon, at de har underledd. Respondentene ble spurt om i hvilken grad organisasjonen søker momskompensasjon på vegne av underleddene (se figur 7 under).

FIGUR 7 - Søkte organisasjonen om momskompensasjon på vegne av alle underledd?

Blant de 106 respondentene som har svart på dette spørsmålet i 2015 opplyser 21,7 prosent at de ikke har søkt momskompensasjon for noen av sine underledd, kun sentralleddet. Dette er om lag det samme antallet som i tidligere år, og har sunket litt fra 2014 (23,5 prosent)

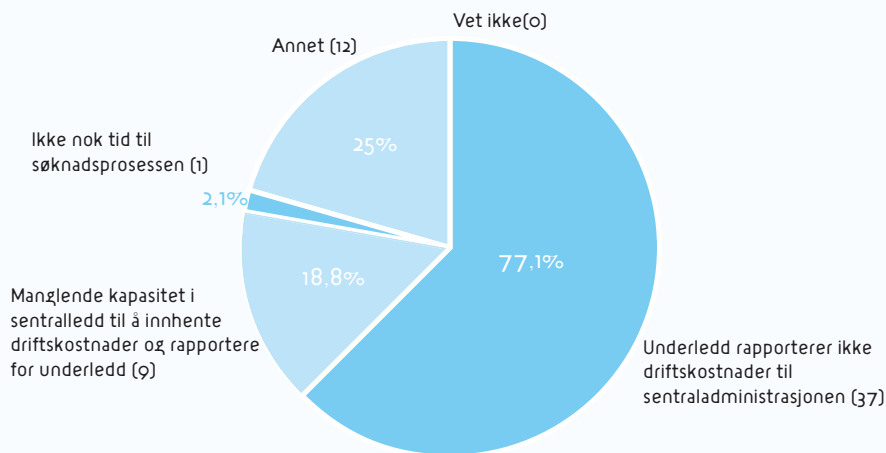
Tendensen er at antall respondenter som ikke har søkt momskompensasjon for noen av sine underledd, har stabilisert seg i løpet av de tre siste årene.

6.2 Hvorfor søker ikke organisasjonene på vegne av alle underledd?

Respondentene ble også spurt om årsaken til at organisasjonene ikke søkte om momskompensasjon på vegne av alle underledd (se figur 8 under).

På spørsmål om hvorfor organisasjonene ikke har søkt på vegne av alle underledd, ser man at det fortsatt er mange av respondentene som enten opplever det som irrelevant eller utfordrende dersom man også skal søke på vegne av underleddene. Av de 48 respondentene som oppgir at de ikke har søkt momskompensasjon på vegne av alle sine underledd, gis følgende begrunnelser:

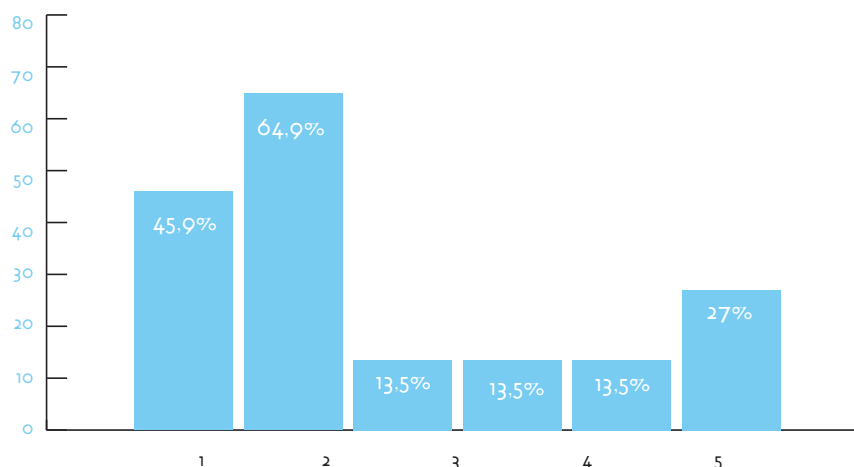
FIGUR 8 - Hvorfor søkte ikke organisasjonen om momskompensasjon på vegne av alle underledd?

Hovedsvarvariablene under *Annet* er at underleddene kun driver med frivillig aktivitet og er uten inntekter, at ordningen er for komplisert for underleddene, at de har felles regnskap med sentralleddet eller at de ikke er registrert i Frivillighetsregisteret (se figur 8 over).

Den generelle trenden i perioden 2014 – 2015 er at tallene som viser at underleddene ikke rapporterer driftskostnader til sentraladministrasjonen har flatet ut. Samtidig har rapportering på manglende kapasitet gått kraftig ned (fra ca. 28 prosent til ca. 19 prosent). Dette kan skyldes at organisasjonene har endret sine rutiner eller rustet opp sentralleddet slik at det har økt sin kapasitet for å innhente tallmateriale fra underleddene. En annen mulig årsak er at flere kommuner legger ut informasjon om søknadsfristen for momskompensasjonsordningen på sin nettside.

6.3 Hvorfor rapporterer ikke alle underleddene sine driftskostnader til sentralleddet?

Underleddene deltar ikke i undersøkelsen. Respondentene ble derfor spurt om hva de tror er årsaken til at ikke alle underleddene rapporterer driftskostnader til sentralleddet (se figur 9 under).

FIGUR 9 - Hva tror du er årsaken til at ikke alle underleddene rapporterer driftskostnader til sentralleddet?

1. Manglende kapasitet i underledd til å rapportere driftskostnader (17)
2. Noen underledd har ubetydelig/ingen økonomi (24)
3. Det er for komplisert for underleddene å rapportere driftskostnader til sentralleddet (5)
4. Underleddene har ikke fått god nok informasjon om momskompensasjonsordningen (5)
5. Vet ikke (5)
6. Annet, spesifiser her (10)

Hovedsvarvariablene under *Annet* er at underleddene enten ikke er registrert i Frivillighetsregisteret, ikke vet om ordningen, har liten økonomi eller manglende økonomioppfølging.

6.4 Antall potensielle underledd som kunne deltatt i ordningen

Av de 106 respondentene (69 prosent) som har svart at de har underledd er det 49 som svarer at de bare har søkt på vegne av *noen* underledd. For å kartlegge hvor mange av underleddene som kunne deltatt i momskompensasjonsordningen ble disse respondentene spurt om hvor mange underledd de antok de kunne søkt på vegne av, dersom søknadsprosessen hadde vært optimal.

Det er søkt om momskompensasjon på vegne av 12 542 underledd i undersøkelsen. Respondentene oppgir at de kunne søkt om momskompensasjon på vegne av 6 237 flere underledd ved optimale forhold.

6.5 Hva må til for å søke på vegne av flere underledd?

På spørsmål om hvilke endringer som må gjøres i momskompensasjonsordningen for å kunne søke om kompensasjon på vegne av flere underledd svarte respondentene følgende i et åpent kommentarfelt i undersøkelsen:

- Større kompensasjonsbeløp for små foreninger i forenklet modell, slik at det vits/verdt det å søke (5)
- Bedre og mer effektivt søknadssystem, f.eks. papirløs kommunikasjon mellom sentral- og underledd (4)
- Større administrasjonsprosent for sentralleddet slik at det blir verdt å prioritere (2)
- Bevisstgjøring, opplæring og informasjon, f.eks. mer markedsføring av ordningen (9)
- Forhold hos lokallagene, f.eks. at de kvier seg å registrere seg i enhetsregisteret, at de ikke har utgifter, at det er ubetydelige summer, at de benytter egne regnskapssystemer (8)
- Ingen endringer i ordningen, men forbedring av interne rutiner (5)
- Én respondent kommer med forslag om egen portal hvor underledd kan legge inn tall og rapportere dokumenter som knyttes til sentralleddets søknad

6.6 Oppsummering underledd

Ser man svarene i punkt 6.4 og 6.5 i sammenheng er det særlig to forhold som utpeker seg som interessante.

For det første at svært mange organisasjoner mener de kunne søkt på vegne av 1-10 ganger flere underledd enn det de gjør i dag. Det betyr at langt flere lokale lag og foreninger kunne ha deltatt i ordningen dersom forholdene hadde ligget til rette for det. For det andre at sentralleddene peker både på forhold knyttet til interne utfordringer for en bedre tilrettelegging og behov for konkrete endringer i søkekriteriene, som årsaker til at ikke flere underledd søker.

Frivillighet Norge mener at full momskompensasjon vil gi best forutsetning for økt deltakelse. Svarene under punkt 6.5 kan betraktes som innspill til forhold som vil bidra til å optimalisere momskompensasjonsordningen slik at flere underledd inkluderes i ordningen. Her peker spesielt tiltak som går på informasjon, opplæring og bevisstgjøring seg ut som noe som bør prioriteres

7. Opplevelse av prosessen og kontakten med Lotteri- og stiftelsestilsynet

7.1 Søknadsprosess

Av de 151 respondentene som har svart oppleves søkeprosessen som oversiktlig og lettfattelig av de fleste respondentene (blå søyle i figur 10 under). 88 prosent av de som har søkt om momskompensasjon, sier de opplevde prosessen som oversiktlig og lettfattelig. Tilsvarende var tallene 86 prosent i 2014, 80 prosent i 2013, 77 prosent i 2012, 78 prosent i 2011 og 64 prosent i 2010.

Trenden er positiv stigende fra de foregående år, og har vært det helt siden 2010. Nå rapporterer nesten alle organisasjonene som bruker ordningen at de er fornøyde med søkeprosessen. Det er likevel verdt å påpeke at noen få respondenter, nærmere bestemt fire prosent, fortsatt opplever søknadsprosessen som utfordrende, mens 8 prosent ikke vet.

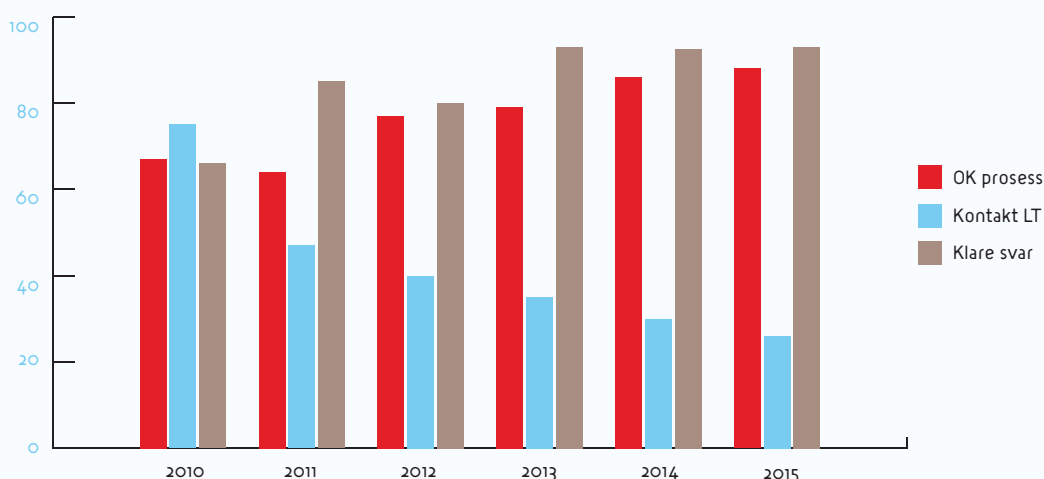
7.2 Kontakten med Lotteri- og stiftelsestilsynet

Undersøkelsen viser at det fortsatt er et synkende antall henvendelser til LT (rød søyle). I 2015 oppga 26 prosent av respondentene at de har vært kontakt med LT i forbindelse med utformingen av søknaden om momskompensasjon (brun søyle i figur 10 under). Tilsvarende i tidligere undersøkelser var tallene 30 prosent i 2014, 35 prosent i 2013, 41 prosent i 2012, 47 prosent i 2011 og 75 prosent i 2010.

Selv om tallene viser en klar positiv trend der stadig færre ser ut til å ha behov for å ta kontakt med LT, må det likevel understrekes at det fortsatt er en høy andel av våre medlemmer som har behov for å henvende seg dit i forbindelse med søknad om momskompensasjon.

7.3 Klare svar

Undersøkelsen viser at den prosentvise andelen som er fornøyde med Lotteritilsynet sine svar (grønn søyle) har flatet ut. I 2015 oppga 93 prosent av respondentene som har kontaktet LT at de fikk klare svar på konkrete spørsmål underveis i søknadsprosessen (grønn søyle i figur 10 under). Dette er samme tall som i 2013 og 2014. Tilsvarende i tidligere undersøkelser var tallene 80 prosent i 2012, 86 prosent i 2011 og 66 prosent i 2010.

Figur 10

Grafen viser at det var en klar oppgang fra 2012 til 2013. I og med at det er et høyere antall søkere i 2015 forsterkes antakelsen om en stabil oppadgående trend. Årsaken kan være at rutinene knyttet til undersøkelsen har blitt bedre innarbeidet blant Frivillighet Norges medlemmer. I tillegg kan det tyde på at LT har styrket sin veilederrolle i søknadsprosessen knyttet til momskompensasjonsordningen.

7.4 Kontakt ifm. kontroll av forrige års tildeling

43 organisasjoner oppgav at de har blitt kontaktet av LT for kontroll av forrige års tildeling av momskompensasjon. Organisasjonene ble også spurt om hvordan de opplevde kontakten med LT i forbindelse med kontrollen. 40 organisasjoner hadde kommentarer, og de fleste er fra moderat til svært positive. En kommentar skiller seg ut som sterkt negativ, hvor det reageres på en kommentar om revisorer fra ansatt i LT. En annen negativ kommentar går på det strukturelle, og vi velger å gjengi den i sin helhet her:

“(..)det er problematisk med en etterkontroll som strekker seg inn i neste års søknadsprosess for underleddene. Vi opplever at Lotteritilsynet skyver kapasitetsproblemene sine nedover i systemet. Lottstift er for øvrig ikke i synk med Frivillighetsregisteret angående hvilke vedtekter som skal kunne godkjennes for å bli kategorisert som en frivillig organisasjon.”

7.5 Unødvendig byråkratisk administrering

I år valgte Frivillighet Norge også å inkludere følgende spørsmålet: ”Opplevs administreringen av momskompensasjonsordningen som unødvendig byråkratisk av din organisasjon?”. Av 152 respondenter svarte 82 prosent nei, mens hele 18 prosent svarte ja.

Denne tilbakemeldingen viser at det fortsatt er betydelig forbedringspotensiale for avbyråkratisering og tidsbesparelser. Det er verdt å merke seg at bare 4 prosent av de samme respondentene svarte at de ikke opplever søknadsprosessen som lettfattelig og oversiktlig, mens 18 prosent synes den er for byråkratisk. Tilbakemeldingen går derfor ikke nødvendigvis på hvordan Lotteri- og stiftelsestilsynet utfører arbeidet, men er et uttrykk for alle aspekter ved ordningen, også de organisasjonsinterne eller mer overordnede forskriftsfestede rammene for ordningen.

8. Kommentarer til undersøkelsen

Medlemmene ble spurt om de har ytterligere kommentarer til momskompensasjonsordningen. 77 respondenter har svart på dette og vi har inkludert vi mener offentligheten kan ha høyest læringsutbytte av i et eget vedlegg. Svarene kan deles inn i 6 forskjellige kategorier.

1. Kommentarer vedrørende fradrag på kostnader knyttet til eiendom.
2. Kommentarer vedrørende å bli en del av den ordinære mva. ordningen slik at man får refundert krone for krone.
3. Kommentarer vedrørende skjev/urettferdig fordeling i forenklet modell for organisasjoner med mange ansatte, der påstanden er at de får refundert langt mer momskostnader enn de rent faktisk har.
4. Kommentarer vedrørende at underleddene bør kunne søke direkte selv eller at organisasjonene må få dekket kontroll, veiledning og revisjon av søknaden, da de gjør statens oppgave her.
5. Kommentarer vedrørende at det må legges mer penger i potten eller at det må bli momsfritak for frivillige organisasjoner
6. Kommentarer vedrørende at det er uklart begrepsbruk og regler vedrørende hva som gjør at organisasjonene faller innenfor eller utenfor ordningen

I tillegg har 7 respondenter lagt inn noen kommentarer til LT. På den ene siden gir de honnør for rask respons og er positive til at søknadsprosessen er blitt en mye enklere med årene, blant annet med elektronisk søknad. På den andre siden er de negative til at det elektroniske skjemaet blir lagt ut lenge etter at revisjonen på eget regnskap er ferdig. I tillegg er det noen som kommenterer at det kan være vanskelig å komme i kontakt med rett person som kan gi klare svar.

Samlet gjenspeiler kommentarene langt på vei den type innspill Frivillighet Norge mottar på sine nettverksgruppemøter med sine medlemmer i saker som gjelder økonomiske rammevilkår for frivillig sektor. Dette indikerer at innspillene er representative for et bredt lag av Frivillighet Norges medlemmer.

9. Konklusjoner

momskompensasjons- ordningen 2015

Momskompensasjonsordningen blir stadig viktigere for Frivillighet Norges medlemmer. Ordningen må reflektere at den skal kompensere momsutgifter og ikke være en ordinær tilskuddsordning.

Det er behov for endringer som sikrer at alle momsutgifter relatert til frivillig virksomhet refunderes. Ordningen må innrettes slik at ingen organisasjoner mottar mer momskompensasjon enn faktiske momsutgifter.

Rammen for ordningen er ikke tilstrekkelig til å dekke alle momsutgiftene knyttet til den frivillige virksomheten i organisasjonene. Dersom søknadsbeløpet fortsetter å stige i samme takt som i perioden 2010-2015, må organisasjonene regne med en større avkortning på momskompensasjonen i 2016 enn de hadde i år.

Frivillighet Norge mener at momskompensasjonsordningen for frivillige organisasjoner må gjøres om til en behovsstyrt ordning, som sikrer at organisasjonene får refundert all moms på innkjøp av varer og tjenester til den frivillige virksomheten. Frivillighet Norge mener også at momskompensasjonsordningen må videreutvikles slik at alle organisasjoner som bruker den forenklete søkemodellen har samme utsikter til å få full momskompensasjon.

Rammen for momskompensasjon må økes betydelig for at målet om full kompensasjon skal oppnås. Fra 2014 til 2015 økte godkjent totalt søknadsbeløp med ca. 9 prosent, fra 1,435 mrd. til 1,561 mrd. Dersom godkjent total søknadsbeløp øker med 9 prosent i både 2016 og 2017, blir totalt godkjent krav om momskompensasjon i 2016 om lag 1,701 mrd. kr, mens tallet blir 1,854 mrd. kr i 2017. Hvis Regjeringen ikke øker bevilgningene til momskompensasjon over statsbudsjettet mer enn det som ligger inne i statsbudsjettet for 2016, vil avkortningsprosenten gå dramatisk opp.

Det er sannsynlig at endringene fra 2013 i forskriften i momskompensasjonsordningen har ført til at det har blitt noe enklere for mindre organisasjoner å søke om momskompensasjon. Momskompensasjonsordningen har dermed blitt tilgjengelig for flere organisasjoner.

Momskompensasjonsordningen har etablert seg blant Frivillighet Norges medlemmer, men det er fremdeles en for lav andel av frivillige organisasjoner som deltar. Det er behov for at kriteriene for hvem som kan delta i ordningen må tydeliggjøres og at det blir enklere for underleddene å delta. Reglene for deltakelse i ordningen må bli tydeligere og mindre skjønnspregede.

Basert på dette har Frivillighet Norge sendt følgende innspill til statsbudsjettet for 2017 angående momskompensasjonsordningen:

- Regjeringen må legge fram en forpliktende opptrappingsplan for å nå målet om at frivillige organisasjoner få refundert all moms på innkjøp av varer og tjenester til den frivillige virksomheten.
- Det må settes av 1,5 mrd. til merverdiavgiftskompensasjon i statsbudsjettet for 2017 slik at avkortningen blir mindre enn i 2015.
- Merverdiavgiftskompensasjonsordningen må videreutvikles slik at alle organisasjoner som bruker den har samme utsikter til å få full momskompensasjon, uavhengig av om de har stor eller liten økonomi.
- Investeringer i bygg og anlegg må inkluderes i ordningen og rammen for ordningen må utvides i tråd med økningen i søknadsgrunnlaget dette vil medføre.

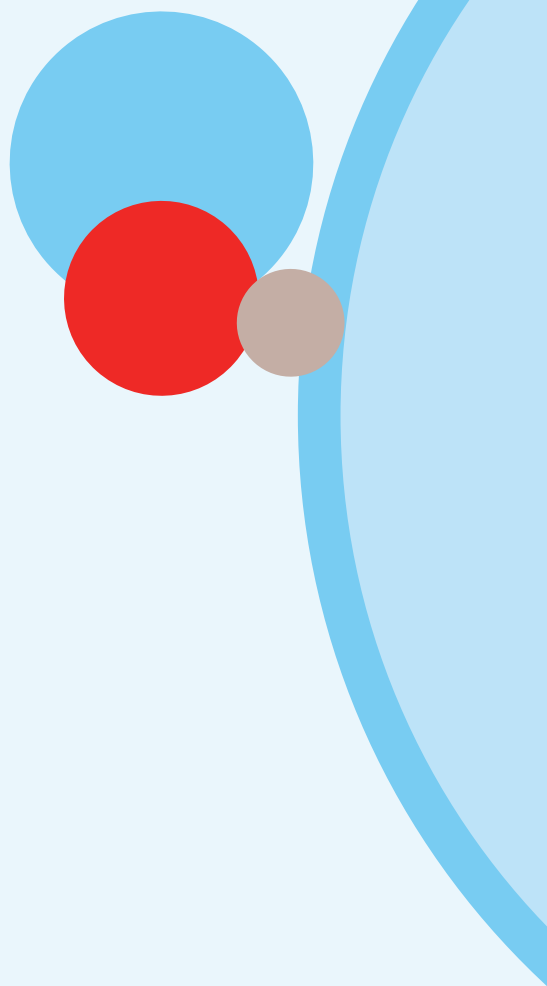

Vedlegg A – Et utvalg av respondentenes kommentarer til momskompensasjonsordningen

- Er veldig glad for at denne ordningen eksisterer, men skulle selvsagt ønske at frivilligheten fikk 100% kompensasjon.
- Veldig grei å forholde seg til.
- Vi er glade for at ordningen finnes !
- Enkelt og greit, men den bør økes til en reell refusjon.
- Ingen kommentarer. I det store og hele fungerer den bra.
- Klarere regler for hvilket kostnader med mva som det kan søkes om.
- Gi full kompensasjon.
- Rart at man ikke kan velge å få refundert faktiske momskostnader, dersom de kan dokumenteres; f.eka. gjennom regnskapssystem.
- Vi synes utbetalingene kommer alt for sent i forhold til at det utbetales i desember for foregående år. Samt at man ikke får refundert krone for krone.
- Mye jobb.
- Kravet til særattest er for rigid. Med statsautorisert revisjon av regnskapet burde det være nok dokumentasjon og tillit til at regnskapet ble godkjent som underlag
- Ordningen er bra. Men dumt med forkortningen. + dumt at man ikke vet hvor stor forkortningen blir når man budsjetteres. Forkortningen bør bort.
- Kombinasjonen av excelark og webskjema er blitt bra. Utfordringer knyttet til søkeprosessen dreier seg i hovedsak om å få inn underlagsmateriale fra lokalledd. Lottstift leverer en god løsning.
- Ville foretrukket at det var mulig å kjøre dette gjennom vanlige momsregnskap for de som ønsker det.
- Det er urimelig at det i sjablonmodellen er mulig å legge lønnskostnader til grunn for å søke mva-kompensasjon. På den måten kan noen få mva-kompensasjon uten å ha særlig mva-kostnader. Mens det ikke er tilstrekkelig midler til å dekke de faktiske mva-kostnadene for andre.
- Den er meget verdifull. Synes Lotteri- og Stiftelsestilsynet er noe firkantede.
- Vi synes at Lotteritilsynet er den eneste utmerket etat som ikke gir stress og unødvendig byråkrati.
- En bra ordning for oss som ikke er MVA pliktige
- Startet i denne jobben nå i sommer, så dette var mitt første møte med ordningen. Jeg synes den var enkel og oversiktlig.
- Fradragsordningane bør endrast, slik at laga skal sleppe å gjere frådrag for kostnader til om/påbygging og rehabilitering. - I tillegg bør lønskostnader bli ein frådragspost.
- Skille mellom ombygging og vedlikehold av bygg må bli klarere.
- Revisjonsgjennomgangene er dyre og neppe nødvendige.
- Å kalle det momskompensasjon er vel drøyt. Vi får kun ca 4% i retur - det er langt frem til fullverdig momskompensasjon

- God ordning. Lett å si at den selvsagt bør økes for å unngå avkorting, samtidig som vi er glade for at vi faktisk får en del og at den har vokst siden oppstart.
- Fordelingen mellom store og små bør kanskje endres. De små får for lite, mens de store trolig får for mye.
- Litt uklar definisjon på lokalledd. Regnes medlemmer som sentralledd?
- Våre underledd er frivillige organisasjoner med et visst innslag av økonomisk aktivitet. I dette skjæringspunktet er det mange fallgruber og vanskelig for små foreninger å orientere seg. EØS-regler om konkurransevidning er med på å komplisere bildet ytterligere.
- Det er utrolig mye jobb når man har mange underledd. Det er ikke lett å få tilstrekkelig dokumentasjon fra underledd og det betyr mye arbeid for sentralleddet
- Vet ikke sikkert om det blir kompensert, og hvor stor kompensasjonen blir i forhold til reelle kostnader
- Vi er glad for at ordningen er kommet.
- Fin, men må jobbes videre med at den tar med studieforbund og andre som er vilkårlig utelukket
- God ordning for lag og foreninger. De har en del kostnader de ikke får fradrag for, og er slik sett viktig.
- Fungerer veldig bra for oss
- Det burde være mulig å gjennomføre en ordning hvor frivillige org får handle avgiftsfritt slik at hele dette byråkratiet blir overflødig.

**FRIVILLIGHET
NORGE**

www.frivillighetnorge.no

Frivillighet Norge | St. Olavs gate 25 0166 Oslo | Pb 6832 St. Olavs plass, 0130 Oslo

tel. 21 56 76 50 | twitter: @frivillighet